

a koncepció, amely ma is a fejlesztés alapja. A haladást csak a hálózati elv megvalósításával lehet elképzelni. Ma még nagy a lemaradás, de nem lehet soká tűrni, hogy szűklátókörű bürokráták „az én házam az én váram” helytelen elvét követve akadályokat gördítsenek az együttműködés elé. Az információ szolgáltató szervek koordinálják munkájukat, segítsék egymást, hogy mielőbb kialakuljon az országos hálózat! A gépesítés ma már lehetővé teszi ezt.

— *Könyvtárosi és informatikai munkád fejlesztésére honnan, kiktől kaptál mintát?*

— Személy szerint sokat tanultam Kóhalmi Bélától, Lázár Péterrel, Polzovics Ivántól, Jánszky Lajostól, Csúry Istvántól, KG-Informatik-beli kollégáimtól és persze a gazdag külföldi szakirodalomból. Az általunk kimunkált fejlesztési elképzelés egyik alapvető mintája a Szovjetunióban kialakított *automatizált irányítási rendszer* volt.

— *Hol készítik fel az információs munkára a könyvtárosokat? A budapesti egyetemi és a szombathelyi, valamint nyíregyházi főiskolai oktatás mellett folyik valahol speciális képzés?*

— Posztgraduális képzés hat éve folyik, kétéves kurzusokban, de ez is csak az ELTE-n. (A 80-as év kimaradt.) Ezt a képzést igyekeztem támogatni, amikor könyveket, cikkeket írtam a műszaki tájékoztató és propaganda írók munkájáról, az informatika elvi kérdéseiről, a tudományos és műszaki tájékoztatásról s az ismeretág szakkifejezéseiről...

— *Allandóan jelentek meg ilyen tár-*

gyú tanulmányaid a Műszaki Könyvtárosok Tájékoztatójában, illetve ennek utódjában, a Tudományos és Műszaki Tájékoztatóban, 1977-től pedig állandó szerzője lettél lapunk A Könyvtáros kislexikona című rovatának. Hogy kerültél a laphoz?

— A kezdeményezés a főszerkesztő, ő kért fel a lexikoncikkre írására, sőt témákat is javasolt. A címszavak többségét azután én ajánlottam. Ezek a fogalmak, mint például az *informatika, relevancia, redundancia, heurisztika* és társai az információ gépesítésével kapcsolatban kerültek a könyvtárosi nyelvhasználatba. Sokan nem ismerik jelentésüket, s így talán nem haszontalanok a rájuk vonatkozó magyarázatok.

— *Egy utolsó kérdés: ha újrakezdenéd a pályádat, újra a könyvtárosságot választanád?*

— Az embernek csak egy élete van, egyszer járhatja végig, ezért feleslegesnek tartom az újrakezdés gondolatával való játszadozást. De egyet mondhatok: életem és pályám nem hozott csalódást számomra. Fiatalságomtól kezdve azt tűztem ki magam elé mércének, hogy minden feladatomat a tőlem telhető legjobb színvonalon oldjam meg. Úgy érzem, ez talán sikerült is. Ebben nagy része volt feleségemnek, aki nyugodt, harmonikus otthont, kedvező munkafeltételeket teremtett számomra. Nem szeretek és nem szoktam dicsekedni, de búcsúzóul hadd idézzek egy mondatot az egyik rólam készült hivatali minősítésből: „Valamivel mindig többet adott, mint amit vártak tőle.”

Vértesy Miklós

a lapokban olvastuk

Canossa-járás

Mai mondanivalómnak nincs közvetlen köze az Appennin-hegységben megbúvó észak-itáliai várhoz s a kiközösített IV. Henrik német császár vezeklő Canossa-járásához. A kifejezés azonban olyannyira átment a köztudatba, hogy közte és mai témánk között párhuzam vonható le. Tárgyalások, testületi döntések, tervezések és kudarcok, újrakezdés és egyre meredekebb gátak sorozata jelzi az utat. Tudom, hogy *Barcs egyáltalán nincs kiközösítve, ellenkezőleg*. Tudom, hogy *Barcsnak nem kell sehol sem vezekelnie*. Mégis a *Canossa-járáshoz* hasonlítható az a csekély reménnyel ke-

cségtető erőfeszítés, amelyet két évtizede folytat a *könyvtár megépítéséért*. Se szeri, se száma azoknak, akik ebben az ügyben már többször is elkötelezték magukat. Pénz is ment rá, jó néhány száz-ezer. Az *idő is pénz*; két évtized alatt milliókkal mérhető. És most legutóbb úgy vettem észre: a város vezetői, lakói már a közvéleményhez folyamodnak megértésért.

Mérlegelő című írásomban megígértem, ezért visszatérek a témára: „*Azt hallottam (tehát nem nevezhetem ténynek), a barcsi könyvtár megint veszélyben van*” — írtam november végén, és

ma már tudom: *a hír igaz!* Idézni fogok majd különböző dokumentumokból, amelyek választott testületek döntéseit rögzítették, s talán nyomon követhetjük az elbizonytalanodás útkeresztezéseit is. Mindezt kísérik végig megértően, nem csapkodva és ágalva, nem követelőzve (ahhoz senkinek sincs joga), csupán az összefüggéseket feltárva próbáljunk most Canossát járni a közvélemény színe elé.

Mondom: két évtized van mögöttünk. Húsz évvel ezelőtt vetődött fel először a gondolat: új, korszerű könyvtárat kell építeni Barcon. Nem ok nélkül. 1954-től *egy rozoga magánházban négy szobácskát bérel a tanács*, ma is itt senyved a könyvtár. A körülmények leírását nem ismételtem. Egyrészt elképzelhető, másrészt visszalapozható a mi újságunk [*Somogyi Néplap*], a Könyvtáros és más sajtóorgánumok lapjairól. Az ország kisvárosaiban a barcsi intézmény mutatja a legsilányabb képet. Ma már szinte lehetetlen itt a munka, az olvasók befogadása, igényeik kielégítése. A Könyvtáros több oldalas cikkét (1979) ez a cím vezeti be: „*Az ország legkisebb városi járási könyvtárának gondjai*”. De megszűbb kell mennünk. Először dióhéjban sorolom föl az állomásokot. 1. Könyvtár lesz a zsidótemplom épületében. (Bútoráruház lett.) 2. Új könyvtár épül, gyönyörű, hatszögletű, a művelődési házzal szembeni sarkon, tízmillióért. (A négy-
millió, amit a község adott volna, megvolt, a hatmillió támogatás elmaradt.) 3. Átalakítják majd a ruhagvár barcsi épületét. (Elmaradt.) 4. Szóba jöhet az akkori járási hivatal nagyterme is. (Nem jöhetett szóba.) 5. Végre lesz belőle valami: *egyetlen közművelődési beruházásként* szerepel Somogy VI. ötéves tervében. (Ennél az „*állomásnál*” is megállt a vonat.) Ez már több annál, mint amennyit — társadalompolitikai feszültség lévén — el lehet viselni.

Lapunk először 1970. február 11-én számolt be nagy örömmel arról, hogy a párt és a tanács vb döntött: *1973-ban kezdik építeni az új létesítményt*. A kiviteli terv alapján részletesen bemutattuk a házat. Nem titkolom: *lelkeseidünk érte*, jóllehet örömről aligha érhetett föl a barcsiakéval. A könyvtár tehát tervcél volt *Kihívások*. Nem azért, mert akkoriban épült a síófoki meg a nagyatádi művelődési központ, hanem azért, mert *már akkor sem tudtunk hirtáridőre és a megtervezett összegeből építtetni*. Tudomásom szerint a két épület nem is azzal a hatmillióval került többbe, amelvik hiánvzott, illetve amelyet nem kapott meg a barcsi könyvtár. *Mea kellett érteni*. Közben törvényszerűen fejlődött a könnvállomány: *évi száz-, illetve százhuszezer forintot*

fordítottak beszerzésre. A feszültség egyre nőtt. Átmeneti megoldást kerestünk volna. 1976-ban vita bontakozott ki a két vezető szerv között, megegyezés és *tűrhető megoldás nem született*. Lezárult az ötödik ötéves terv időszaka is. Na, majd legközelebb.

És újra megkezdődött a *Canossa-járás*. Figyelemre méltó pikantériája az ügynek, hogy ismereteim szerint *soha és sehol, senki nem vitatta e beruházás szükségességét*. De anyagi nehézségeink egyre szaporodtak. S ha nincs elég pénzünk — nem tudom, miért? — mindig és *következetesen a művelődési beruházások szenvednek csorbát*. (Vagy elsősorban azok.) A világért nem vitatnám, hogy a termelés, a lakásépítés, az egészségügy előbbre való. Fájdalmam, hogy úgys olyan keveset kap a kultúra...

Nos hát megindult az újabb *Canossa-járás*. *Átmeneti sikerrel*. A barcsi pártértekezlet határozatai között olvasom: „*Kulturális fejlesztésünkben nem tűr halasztást a városi könyvtár építése*”. Határozott és reményt keltő mondat. Felelősséggel szavazták meg a kommunisták. S a megyei tanácsülés 1981. június 30-án elfogadta Somogy megye VI. ötéves területfejlesztési tervét. Ebben szó szerint ez áll: „*A közművelődési igények kielégítésére csak nagyon szegényes lehetőségeink vannak. Fejlesztési és felújítási eszközök egyidejű felhasználásával megkezdődik a kaposvári színház rekonstrukciója, Barcon közművelődési könyvtár épül.*” A döntésnek hitele van! Igaz, hogy 1981–82-ről már el kellett halasztani a könyvtárépítési tervét 1984–85-re, mert az iskola csakugyan sürgősebbnek bizonyult.

Dráva-parti városunk új központjában *előkészített, közművesített terület áll rendelkezésre*. S a programterv 1980 szeptemberére elkészült, igaz, huszon-négy-
millió költségre számítva, amelyet ismert nehézségeink miatt *18 millióra „le kellett alkudni*”. A többit majd valahogy összeszedik a helyiek. (A társadalmi munkákból sincs hiány Barcon.) Kiviteli tervet még nem rendelhetek, de szóbeli megállapodást kötöttek arra, hogy a Pécsi Tervező Vállalat fél év alatt kész terveket szállít, ha elhárulnak az akadályok. *Nem háruáltak el*.

November végén, az 1982. évi tervtárgyaláson újabb vihartelhők gyülekeztek. „*A könyvtárépítés kimarad a tervből*”. Kissé furfangos áttétellel, de lényegében ugyanezt olvastam a december 22-i tanácsülés anyagában, szó szerint így: „*A barcsi könyvtár megvalósításának feltételeit a későbbi intézkedések függvényében kell megvizsgálni*”. Azaz egvelőre — és újra — „*lóg a levegőben*”. A városkörnyék megyei tanácstagja szót kért. Ilyes-

fajta választ kapott: később vb elé kell tární az ügyet. Azt, amit a megyei tanács testülete már elfogadott. Feltehetően újra kezdődik hát a *Canossa-járás*.

Megértőeknek kell lennünk. A mai világgazdasági helyzetben csakugyan nehéz őt évre előre látni. Szinte félévenként, évenként nem éppen kedvező változások tanúi vagyunk. Aligha vitathatja bárki, hogy ha kevesebb a pénz, valaméhez hozzá kell nyúlni, valamit el kell odázni. De mindig a közművelődési beruházást? Akkor is, ha az ágazatban egyetlen létesítményt terveztünk, s ez a több milli-

árdból mindössze tizennyolcmillióba kerülne?

Nincs szó követelőzésről; nem akar senki számlát benyújtani a népgazdaságnak. Csak elgondolkoztatni volna jó azokat, akiknek a döntés a tisztük. Mert mérlegelni a könyvtár javára is lehet, nemcsak ellene. Ezért gondoltam hát, hogy építsünk a közvélemény *Canossa-járására*. A barcsi könyvtár állapota már a tűrészatárt ostromolja.

Jávori Béla

Somogyi Néplap

Jani bácsi könyvtárat alapított

Jani bácsit, pontosabban Hlebick Jánost, már nagyon kevesen szólíthatták *becenevén*, amikor a címben említett gesztusára sor került. Az 1894-ben született rakacai munkásember még az első világháború kitörése előtt végleg áthajózott az óceánon az Újvilágba. Kemény munkával megélhetést teremtett magának. Az idők folyamán nevének írásmódja is elamerikiasodott: John H. Lebick lett belőle. Fia az amerikai hadsereg katonájaként életét adta a fasizmus fölötti győzelemért... Hetvenéves volt Hlebick bácsi, amikor hazalátogatván Rakacára, szép elhatározásra jutott. Összesen több mint tízezer dollárt ajánlott föl szülőfalujának — vessék meg abból egy közkönyvtár épületének alapját.

Könyvtár addig is volt Rakacán, de az egy mindössze huszonöt négyzetméteres szobában sínylődött. Abban megfelelő állomány elhelyezésére nem volt mód; arra sem volt lehetőség, hogy helyben olvasson, aki folyóiratokban, képes újságokban kívánt lapozgatni: a gyermekek olvasóvá nevelésére pedig semmiképp sem volt alkalmas.

Olvastam az adományozónak egy levelét, melyet az elhatározását követő időben írt Rakaca papjának. Abban olyasmikre utalt, hogy azt kell gondolnom: az öreg amerikai magyarnak helyes elképzelései voltak a korszerű könyvtárban kialakítandó tevékenységről. Azt az óhaját fogalmazta meg: úgy alakítsák ki az épületet, hogy abban koncertek, szavaltok, összejövetelek, sőt, politikai előadások is elhangozhassanak. És már korábban leszögezte, a rakacai temetőben nyugvó édesanyja és a maga hősi halált halt fiúgyermek emlékére alapítja a könyvtárat.

(Első zárójeles megjegyzésem: a család emlékezetét drága kripták építtetésével megörökítő kortársaink figyelmébe

ajánlom hazánkfiának ezt a gesztusát — ez jobban és hasznosabban őrzi meg a Hlebick nevet, mintha carrarai márványból építtetett volna síremléket szülőanyjának.)

Láttam iratgyűjtőknek azt a kazlát, mely a rakacai könyvtáralapítással kapcsolatos beadványokat, leveleket, főljegyzéseket őrzi. Szinte érthetetlenül tétoztak a döntésre hivatottak közül többen is, vajon elfogadhatunk-e ilyen adományt.

Aztán elcsöndesedtek a fenntartások az ügygel kapcsolatban. Annyira elcsöndesedtek, hogy közpénzekből megduplázódott Jani bácsi adománya. Most már minden illetékes szerv képviseltette magát az avatóünnepségen. A 200 négyzetméteres, központi fűtéses, galériás, terméskő lábazatú új könyvtár Rakaca legnagyobb és legszebb középülete. Alig van Magyarországon még egy apró település, mely ehhez hasonló könyvtárat mondhatna magának.

(Második zárójeles megjegyzésem: az új művelődési építmények megálmodóinak a holnapra is kell gondolniok — Rakacán ez történt, amikor olyan létesítményt tartottak magukhoz illőnek, melyben akár két emberöltő múltán is szívesen tartózkodik a könyvet szerető ember.)

Egykettőre megkészsereződött Rakacán az olvasók száma. Pedig olyan település ez, ahol az elmúlt tíz évben hús százalékkal csökkent a lakosság száma. Három társközsége is van a helységnek: Viszló, Rakacaszend és Debréte. Ezek még apróbbak, mint az éppen hogy 900 lakosú anyaközség. Debréte az ott élő 40—50 személlyel az ország legkisebb települése címre is eséllyel pályázhatna. A könyvtár teljes állománya csaknem 12 ezer kötet. Évente mintegy 34 ezer forintjuk van az állomány gyarapítására.

Egy olvasóra évi 24 kötet kölcsönzése jut. A lakosságnak mintegy 30 százaléka tagja a könyvtárnak.

(Harmadik zárójeles megjegyzésem: a statisztika azonban nem érinti azokat a társadalmi kérdéseket, melyek végül a szokásostól is eltérő feladatokat is rónak egy ilyen intézményre.)

Részt vettem a könyvtár egyik rendezvényén. Két székoszlop állt az épületnek előadások színterül szolgáló részében. Az egyik oszlopban ültek a „fehérek”, a másikban a cigányok. Nem ültették őket így — nyilván a helyi szokásrend tükröződött abban, ahogy helyet foglaltak. Rakacán a népesség 67 százaléka cigány. Az iskolában ez az arány már 70 százalékos. Korántsem felhőtlen az együttélés. A KISZ-titkár szerint a rendezvény miatt nehéz egy valamire való rendezvényt összehozniok. Volt egy klubjuk, a rontópálok valószínűtlenül rövid idő alatt tönkretették a berendezését. Ha netán táncmulatságra kerülne sor, a rendezőnek vigyáznia kell, nehogy kés kerüljön a hátába. A falun belül nemigen házasodnak össze az öslakók és a cigányok.

Pedig az utóbbiak nagy többsége ma már rendszeresen dolgozik. Gyermekeik iskolába járnak. Írástudatlan legfőlegb 25—30 lehet náluk. A harminc év alattiak között pedig még mutatóba sem akad... Néhány cigánygyermek az utóbbi években eljutott az érettségig. Ők szinte kivétel nélkül elhagyták a falut.

(Negyedik zárójeles megjegyzésem: kár, hogy az iskolázott cigányok hátát fordította a községnek, ahol sok olyan népművelő-feladat várt volna rájuk, melyet mások talán föl sem ismerhetnek egyhamar.)

A Jani bácsi alapította könyvtárra többretű és bonyolult feladatok nehezülnek, mint egy átlagos, falusi bibliotékára. Látogatóinak nem kis hányadát még a kulturált emberi érintkezés elemi formáival is meg kell ismertetnie. A köny-

nyed nagyvonalúsággal — vagy éppen séggel kényszeredetten — kiadott általános iskolai bizonyítványok birtokosai néha felnőtt fejjel sem jutottak túl a mesekönyvek iránti érdeklődésen. A Rakacához hasonló népesedési tényekkel szembenező településeken — különösen, ha nélkülözik a művelődési házat —, a könyvtárnak kell tovább gyűrköznie azzal, amivel az iskola nem boldogult. Még olyan tanítanivalója is van: hogyan illik fölöltözni egy műsoros esthez; minek alapjám döntheti el az ember, hogy érdemes-e megvásárolnia egy könyvet vagy sem; miként célszerű használni a rádiót; a kinkeservesen olvasó felnőtt mi módon juthat el a folyamatos olvasás öröméig stb., stb.

Tudjuk, az úgynevezett „cigányosztályokban” dolgozó tanítók, tanárok pótlékban részesülnek. Anyagiilag is érdekeltté teszik őket abban, hogy ne landadjon a türelmük a gyakran zilált otthoni körülmények közül érkező kis nebulók oktatásában, nevelésében. A nevelői ösztönzés e helyes módszerének ki-gondolójának figyelmét föltehetőleg elkerülte az, hogy a Rakacához hasonló helyzetű községekben a könyvtárosnak rendkívüli feladatokat kell megoldania. Rakaca is megérdemelne egy függetlenített könyvtárost. Ez az intézmény ugyanis a magyar közművelődésnek legnehezebb terepén dolgozók kis erőssége. Az ott végzett könyvtárosi munka terhe, felelőssége, módszere kivételesen fontos. Talán Hlebick János is gondolt erre, midőn éppen könyvtárra adta oda nem könnyen keresett pénzét.

(Utolsó zárójeles megjegyzésem: cigány festők kiállításáról gyakran hallunk; cigány költők verseivel is sűrűn találkozunk — most már mind több olyan iskolázott cigányra is szükség volna, aki könyvet ad tegnap még póróban lakott társai kezébe.)

Bajor Nagy Ernő
Szabad Föld

